

ԴԱՎԻԹ ՕՀԱՆՅԱՆ

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ասպիրանտ

ՀՈՒՂԱՐԿՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԱՆՀՐԱԺԵՆՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈՂՋԱՄՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Քաղաքացուն մահ պատճառելու դեպքում պատճառված վնասը կարող է արտահայտվել նաև մահացածի հուղարկավորության ծախսերի ձևով: Հետևաբար, տուժողի մահվան հետ կապված վնասի համար պատասխանատու անձինք պարտավոր են հատուցել հուղարկավորության հետ կապված անհրաժեշտ ծախսերն այն անձին, ով այդ ծախսերը կատարել է: Այդ ծախսերը կատարած քաղաքացիների կողմից հուղարկավորության համար ստացած նպաստները չեն հաշվարկվում վնասների հատուցման հաշվում (քաղ. օր. 1087 հոդված): Պրակտիկ կիրառության տեսանկյունից բավականին վիճելի հարց է հանդիսանում այս հոդվածում առկա «հուղարկավորության հետ կապված անհրաժեշտ ծախսեր» ձևակերպումը: Գործերից մեկով Վճռաբեկ դատարանը (այսուհետ՝ Դատարան) անդրադարձավ այդ խնդրին:

Հուղարկավորության ծախսերի հատուցումը պետք է լինի այն չափով, ինչ չափով ապացուցված է, որ այդ ծախսերն արվել են փաստացի և անհրաժեշտաբար ու ողջամիտ են իրենց ծավալով: 2006 թվականի փետրվարի 27-ին ընդունված «Հուղարկավորությունների կազմակերպման և գերեզմանատների ու դիակիզարանների շահագործման մասին» ՀՀ օրենքի¹ (այսուհետ՝ Օրենք) 1-ին հոդվածը սահմանում է, որ սույն օրենքը կարգավորում է գերեզմանատների և դիակիզարանների շահագործման հետ կապված իրավահարաբերությունները և սահմանում է հուղարկավորության արարողությունների կազմակերպման պետական կարգավորման հիմնական սկզբունքներն ու պայմանները: Նշված օրենքի 2-րդ հոդվածում, որտեղ շարադրված են օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները, հուղարկավորությունը բնորոշվում է որպես «մարդու մահից հետո նրա մարմինը հողին

հանձնելու կամ դիակիզելու արարողություն»: Օրենքի 16-րդ հոդվածը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087-րդ հոդվածում նշված հուղարկավորության հետ կապված անհրաժեշտ ծախսերի շարքն է դասում անհրաժեշտ փաստաթղթերի ձևակերպումը, դիակերծումը, դագաղի հարկացումը, մահացածի մարմնի (աճյունի) տեղափոխումը գերեզմանատուն, հուղարկավորումը, մեղադրե ցուցաբերակալի տեղադրումը: Հուղարկավորության հետ կապված ծախսերը պետք է լինեն ողջամիտ ըստ արժեքի և անհրաժեշտ ըստ նպատակահարմարության. դագաղի արժեքը, դիակերծարանի ծառայությունները, դագաղը գերեզման հասցնելը, գերեզման փորելը, թաղման ծիսակարգի ծախսերը (հուղարկավորման կարգը, արարողությունը եկեղեցում, հոգեհացը):

Ինչպես երևում է գործի նյութերից, հայցադիմումին կից ներկայացված փաստաթղթերից, հուղարկավորության և հոգեհացի արարողության համար կատարվել են 643.000 ՀՀ դրամի ծախսեր, որոնք հաշվարկվել են Օրենքի և ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան, ամբողջությամբ ընդգրկել են միայն հուղարկավորության համար անհրաժեշտ ծախսերը, որոնք արվել են փաստացի և անհրաժեշտաբար ու ողջամիտ են իրենց ծավալով և անատարկելիորեն ընդունվել են դատավարության մասնակիցների կողմից: Ինչ վերաբերում է **յոթերորդ, քառասուներորդ արարողությունների, գերեզմանի կառուցապատման և գերեզմանաքարի տեղադրման հետ կապված ծախսերին, ապա դրանք հանցագործությամբ անմիջականորեն պայտճառված գույքային վնաս չեն**, դուրս են Օրենքով, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087-րդ հոդվածով սահմանված հուղարկավորության հետ կապ-

● ՕՐԵՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ № 116 2020

1. Տես՝ <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docID=97874>.

ված անհրաժեշտ ծախսերից (տե՛ս 2007 թվականի նոյեմբերի 30-ի թիվ ՎԲ-150/07 որոշումը)²:

Վճարել դատարանի այս որոշումը տարակարծությունների տեղիք է տալիս:

Դատարանը գտնում է, որ Օրենքի 16-րդ հոդվածը ուղղակիորեն սպասարկում է ՀՀ քաղ. օր. 1087-րդ հոդվածին: Մասնավորապես, իր պատճառաբանական մասում Դատարանը գտնում է՝ Օրենքի 16-րդ հոդվածը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087-րդ հոդվածում նշված հուղարկավորության հետ կապված անհրաժեշտ ծախսերի շարքն է դասում...: Դժվար է պատկերացնել, թե ինչի հիման վրա Դատարանը Օրենքի այդ հոդվածը դիտարկում որպես սպասարկող քաղ. օր. 1087-րդ հոդվածին: Արդյո՞ք միայն այն փաստը, որ երկու ակտերն էլ կարգավորում են համանման հարաբերություններ, բավարար է եզրակացնելու է, որ դրանք ոչ միայն փոխկապակցված են, այլ նաև բլանկետային:

Օրենքի 1-ին հոդվածում, որը սահմանում է օրենքի կարգավորման առարկան և նպատակները, նշվում է հուղարկավորության արարողությունների կազմակերպման պետական կարգավորման հիմնական սկզբունքներն ու պայմանները³: Ստացվում է, որ սույն իրավական ակտի նպատակն է կարգավորել ոչ թե ցանկացած տեսակ հուղարկավորության իրավահարաբերություն, այլ տալ այդ հարաբերությունների վերաբերյալ պետական մոտցումները:

Սույն Օրենքի կարգավորումներով «շահառուներ» են հանդիսանում ոչ թե բոլոր հանգուցյալները, այլ հանգուցյալների որոշակի շրջանակ: Մասնավորապես, այդպիսի «շահառուներ» հանդիսանում են՝

1. ծառայողական գործունեության կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զին-

ծառայողները (Օրենքի 14-րդ հոդված)

2. ազատագրված վայրերում, բուժհաստատություններում, ծերանոցներում և մանկատներում մահացած անձինք (Օրենքի 15-րդ հոդված, 1-ին մաս)

3. այն քաղաքացիները, որոնք հուղարկավորության կազմակերպման ստանձնողներ չկան (Օրենքի 15-րդ հոդված, 2-րդ մաս):

Ստացվում է, որ սույն Օրենքով պետությունը ցանկացել է կարգավորել առավել խոցելի խմբերի հուղարկավորության հարաբերությունները: Որոշ դեպքերում անմիջականորեն, որոշ դեպքերում համայնքների միջոցով⁴, պետությունն իր հոգածության տակ է վերցրել վերոթվարկյալ սուբյեկտներին: Պատահական չէ, որ Օրենքի 16-րդ հոդվածում թվարկված ծառայությունները օրենսդիրը համարում է

պարտադիր: Ստացվում է, որ դրանք այն նվազագույն ստանդարտներն են, որ պետությունը պարտավորվում է իրականացնել, երբ կա հանգուցյալ, բայց չկան հուղարկավորության կազմակերպումը ստանձնողներ: Հետևաբար հարց է առաջանում՝ արդյո՞ք ճիշտ է վարվել Դատարանը, երբ արհեստական հավասարության նշան է դրել այս երկու իրավահարաբերությունների և այդ իրավահարաբերությունները կարգավորող նորմատիվ ակտերի միջև: Կարծում ենք, որ ոչ:

Որպես իր որոշման լրացուցիչ հիմնավորում Դատարանը նշում է՝ Օրենքի 16-րդ հոդվածում թվարկված միջոցառումներից դուրս կատարված բոլոր ծախսերը (յոթերորդ, քառասուներորդ օրվա արարողությունները, գերեզմանի կառուցապատում, գերեզմանքարի տեղադրում) **հանցագործությամբ⁵ անմիջականորեն** պատճառված գույքային վնասներ չեն⁶:

Դելիկտային պարտավորությունների առաջացման համար անհրաժեշտ է 4 տարրերի

2. Տես՝ <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=41572>.

3. Ընդ որում օրենքի կարգավորման առարկային և նպատակին հղում է կատարում հենց ինքը՝ Դատարանը:

4. Օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ մահացածի հարազատների, ազգականների և այլ անձանց կողմից հուղարկավորության կազմակերպումից հրաժարվելու կամ դրանց բացակայության դեպքում այն ստանձնում է քաղաքացու մահվան վերջին մշտական բնակության վայրի համայնքի ղեկավարը:

5. Կարծում ենք հանցագործություն բառը քննարկվող իրավահարաբերություններում տերմինաբանական առումով այդքան էլ ճիշտ չէ. գույքային վնասը հետևանք է ոչ թե հանցագործության, այլ հակաիրավական վարքագծի, այլ կերպ ասած դելիկտի:

6. Հատկանշական է այն հանգամանքը, որ Դատարանը, պարզ չէ ինչ տրամաբանությամբ, հոգեհացը համարում է որպես հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախս:

միաժամանակյա առկայությունը, որոնց մեջ իր ուրույն տեղն է գրավում պատճառական կապը: Այս ինստիտուտի վերաբերյալ Գ. Բեքմեզյանը գրում է՝ շատ դեպքերում, պատճառական կապի առկայությունը պարզելու համար անգլիական պրակտիկան ընդունում է «but for» (եթե չլիներ կամ եթե ապա) թեստի կիրառումը, ինչի առանձնահատկությունը հետևյալն է. յուրաքանչյուր դեպքում արարքի և վնասի միջև պատճառական կապի առկայությունը պարզելու համար պետք է հարցնել. եթե չլինեին պատասխանողի գործողությունները, ապա տուժողին վնաս կպատճառվեր, թե՛ ոչ: Եթե պատասխանը «այո» է, ապա վնասի հատուցման պարտականություն պատասխանողը չի ունենա, եթե պատասխանը «ոչ» է, ապա պատասխանողը ենթակա է պատասխանատվության պատճառով՝ վնասի համար⁷:

Եթե փորձենք այս թեստը կիրառել քննարկվող հարաբերություններում, ապա պատասխանը ակնհայտ է՝ եթե չլիներ հակաիրավական վարքագիծը, ապա չէր լինի տուժողի մահը և համապատասխանաբար չէին լինի այդ ծախսերը:

Կարծում ենք, անմիջականության տակ Դատարանը նկատի է ունեցել ժամանակային խզումը հուղարկավորության պահի և այդ արարողությունների պահի միջև: Այն փաստը, որ դրանց միջև կա ժամանակային խզում, քննադատության չի դիմանում, սակայն ժամանակային խզումը խիստ նորմալ է դեղիկտային պարտավորություններում ընդհանրապես, իսկ կյանքին պատճառված վնասի պարտավորություններում՝ մասնավորապես⁸:

Հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախսերի որոշակիացման հարցը ակտուալ է արտասահմանյան և հատկապես ռուսական օրենսդրությունում և դատական պրակտիկայում:

Այսպես, Հուղարկավորության և հուղար-

կավորական գործի մասին ՌԴ Դաշնային օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախսերի չափը պետք է որոշել հաշվի առնելով հանգուցյալի դիակի և նրա հիշատակի նկատմամբ արժանի վերաբերմունք ապահովելու անհրաժեշտությունը⁹: Նույն օրենքի 13-րդ հոդվածի համաձայն՝ հուղարկավորությունը դիտարկվում է որպես հանգուցյալի մարմնի (մնացորդների) թաղման արարողակարգային միջոցառումներ սովորույթներին և ավանդույթներին համապատասխան: Հուղարկավորման գործողությունների կազմում մտնում են դագաղի և այլ ծիսական առարկաների (ծաղկեպսակ և այլն) տրամադրման ծառայությունները, հանգուցյալի մարմնի տեղափոխումը գերեզմանատուն, հուղարկավորության վայրի նախապատրաստական աշխատանքների կազմակերպումը, ինքնին հուղարկավորությունը, ցանկապատի անցկացումը, հուշարձանի տեղադրումը գերեզմանում:

Գործերից մեկով Զիրյանսկի շրջանային դատարանը նշեց՝ ելնելով ազգաբնակչության սովորույթներից և ավանդույթներից՝ արժանապատիվ հուղարկավորության ծախսերը ենթադրում են ծիսական ծառայությունների մատուցում, մասնավորապես՝ հուշարձանի պատրաստում և տեղադրում, ծաղկամանի տեղադրում, գերեզմանի բարեկարգում, քանի որ այս գործողությունները համընդհանուր են և համապատասխանում են Ռուսաստանի ազգաբնակչության ավանդույթներին: Ինչպես ընդունված է քրիստոնեական ավանդույթներով այդ միջոցառումների շարքին են դասվում նաև հոգեհանգստի և հոգեհացի արարողությունները¹⁰:

Մեկ այլ գործով Սանկտ-Պետերբուրգի քաղաքային դատարանը նշեց՝ արժանապատիվ հուղարկավորության ծախսերը ընդգրկում են ծիսական ծառայությունները (դագաղ, բարձ,

7. Տես՝ Գ. Բեքմեզյան, Պատճառական կապը դեղիկտային պարտավորություններում, ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու/ ԵՊՀ; Գլխ. խմբ.՝ Գ. Ս. Ղազինյան. –Եր., ԵՊՀ, 2017, էջ՝ 231-242:

8. Ժամանակային խզումը ավելի վառ է դրսևորվում հատկապես կերակրողին կորցնելու հետևանքով հատուցվող վնասի հարաբերություններում: Տես քաղ. օր. 1081 հոդված:

9. Տես՝ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8919/be25a90cbbcc5b45a99eb66de0479ff4a3ff1b59/.

10. Տես՝ Определение Зырянского районного суда Томской области в с.Зырянское от 30 мая 2017г. по делу №2-56/2017.

սավան, խաչ, ծաղկեպսակ, ծաղիկներ, գերեզմանի փորում, նվագախմբի տրամադրում, դիահերձարանից տեղափոխում, դիատարի տրամադրում, հոգևորականի ծառայություններ, ավտոբուսի տրամադրում դեպի գերեզմանատուն և այլն), դիահերձարանի բժշկական ծառայությունները (դիակի վերականգնում, կոսմետիկ աշխատանքներ, պահում և այլն)։ Դրա մեջ են մտնում նաև գերեզմանի բարեկարգությունը և հուշաքարի տեղադրումը։ Ըստ դատարանի՝ հուշաքարի վրա վրա մերձավորները հավերժացնում են հանգուցյալի մասին տվյալներ, նվիրում են նրան բառեր, հիշատակման (ոգեկոչման) օրը հարազատները հավաքվում են հուշաքարի մոտ և հարգանքի տուրք են մատուցում մահացածի հիշատակին։ Հուշաքարը մերձավորին կորցրած մարդկանց համար հանդիսանում է իրենց անդառնալի կորուստը սփոփելու կարիքը ռեալիզացման միջոց¹¹։

Միևնույն ժամանակ կան այնպիսի դատական ակտեր, որոնցով գերեզմանաքարի տեղադրումը և գերեզմանի բարեկարգությունը չի դիտարկվում որպես անհրաժեշտ ծախս։ Այսպես, գործերից մեկով, Չելյաբինսկի շրջանային դատարանը եկավ այն եզրահանգման, որ ցանկապատի պատրաստման, սեղանիկի, ծաղկամանի և գերեզմանաքարի ծախսերը չեն հանդիսանում անհրաժեշտ¹²։

Կարծում ենք, որ ավելի ճիշտ և փաստարկված են այն դատարանների տեսակետները, որոնք գերեզմանաքարի տեղադրումը և գերեզմանի բարեկարգությունը դիտարկում են որպես անհրաժեշտ ծախսեր։

Ինչ վերաբերվում է հոգեհացի, իններորդ և քառասուներորդ օրերի արարողություններին, ապա այս հարցերով ևս ռուսական դատական պրակտիկան միասնական չէ։ Լինում են որոշումներ, որոնցով դատարանները չեն դիտարկում այդ արարողությունները որպես անհրաժեշտ ծախսեր, հիմնավորելով դա նրանով, որ այդ ծախսերը դուրս են գալիս հուղարկավորությամբ անմիջականորեն կատարվող գործողությունների շրջանակից¹³։

Միևնույն ժամանակ կան դատական ակտեր, որոնցով այս արարողակարգային ծախսերը դիտարկվում են որպես անհրաժեշտ։ Մասնավորապես, Մոսկվայի քաղաքային դատարանը ընդգծեց նմանատիպ ծախսերի իրավաչափությունը՝ նշելով, որ դրանք համարվում են անհրաժեշտ ժառանգատուի արժանապատիվ հուղարկավորության համար¹⁴։

Ինչպես տեսնում ենք, ռուսական դատական պրակտիկան ևս այս հարցում աչքի է ընկնում անորոշությամբ։ Հետևաբար, ինչպես վարվել հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախսերի հետ¹⁵։

Գաղտնիք չէ այն փաստը, որ նույնիսկ ամենակատարյալ քաղաքացիական օրենսդրությունը ունակ չէ հաշվի առնել հասարակական հարաբերությունների բազմազանությունը, որոնք կարիք ունեն իրավական կարգավորման։ Այդ իսկ պատճառով որոշ դեպքերում հարաբերությունները միանշանակ կարգավորելու օբյեկտիվ անհնարինության ուժով պայմանավորված օրենսդիրը կիրառում է անորոշ բովանդակությամբ հասկացություններ¹⁶։

11. Стн Апелляционное определение Санкт-Петербургского городского суда от 26 марта 2014 г. N 33-4426 по делу N 2-53/14.

12. Стн Апелляционное определение Челябинского областного суда от 4 июля 2014 г. по делу N 11-6516/2014.

13. Стн Апелляционное определение Алтайского краевого суда от 11 февраля 2014 г. по делу N 33-123/14 //, Апелляционное определение Свердловского областного суда от 2 июля 2014 г. по делу N 33-7908/2014 //, Апелляционное определение Нижегородского областного суда от 9 апреля 2013 г. по делу N 33-2997 //, Апелляционное определение Самарского областного суда от 29 октября 2012 г. по делу N 33-9930 //.

14. Стн Определение Московского городского суда от 25 июня 2013 г. по делу N 4г/8-5985 //.

15. Ընդ որում այս եզրույթի հստակեցումը կարևոր պրագմատիկ նշանակություն ունի ոչ միայն դեյլիտային պարտավորություններում (քաղ. օր. 1087-րդ հոդված), այլ նաև ժառանգման հարաբերություններում։ Մասնավորապես, քաղ. օր. 1242-րդ հոդվածում տրվում է ժառանգության հաշվին հատուցվող ծախսերի հերթականությունը և առաջին հերթին հատուցման ենթակա են ժառանգատուի պատշաճ հուղարկավորության համար անհրաժեշտ ծախսերը։ Ինչպես տեսնում ենք, այստեղ օրենսդիրը ավելի որոշակի է գտնվել և հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախսերը բնորոշել է պատշաճ։ Ողջունելով օրենսդիրի նման մոտեցումը, այնուամենայնիվ, կարծում ենք, որ պատշաճ բառը տերմինաբանական առումով չի համապատասխանում և անբարեհունչ է հուղարկավորությանը։ Ավելի ճիշտ կլիներ այն բնորոշել արժանապատիվ (достойный) բառով, ինչպես արված է ՌԴ քաղ. օր. 1174րդ հոդվածում։

16. Стн Лукьяненко М.Ф. Оценочные понятия гражданского права: разумность, добросовестность, существенность. М.: Статут, 2010г., С-7.

Նույն իրավիճակն է նաև հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախսերի պարագայում: Նմանատիպ հասկացությունները խիստ փոփոխական են տարածության և ժամանակի մեջ: Որպեսզի ավելի պարզ լինի, բերենք մեկ օրինակ հայկական իրականությունից. ոչ վաղ անցյալում թաղման ծխակատարությունները (հոգեհանգիստ և այլն) կատարվում էին հանգուցյալի տանը, ներկայումս բավականին տարածված են սգո սրահները, սակայն դրանք տարածված են առավելապես մայրաքաղաքում և ոչ թե ամբողջ հանրապետությունում: Ստացվում է, որ այժմ առնվազն մայրաքաղաքի մակարդակով կարող ենք քննարկել սգո սրահի անհրաժեշտությունը որպես հուղարկավորության ծախս:

Մեզ թվում է, որ այստեղ գործ ունենք իրավունքի այնպիսի պրոբլեմի հետ, որի լուծումն ավելի հեշտ է գտնել կոնկրետ իրադրության պայմաններում, քան թե դոկտրինալ սահմանումների կամ օրենսդրական կարգավորումների միջոցով¹⁷:

Ամեն դեպքում կարելի է բերել որոշակի հատկանիշներ, որոնք կարող են կողմնորոշիչ բնույթ ունենալ այս իրավիճակում: Մասնավորապես, կոնկրետ գործով հուղարկավորության անհրաժեշտ ծախսերը սահմանելիս դատարանը հաջորդաբար պետք է պատասխանի երկու հարցի՝

1.արդյո՞ք այդ ծախսերը անհրաժեշտ են

ըստ նպատակահարմարության,

2.արդյո՞ք այդ ծախսերը ողջամիտ են ըստ ծավալի:

Այս հարցերի պատասխանը ստանալու ճանապարհին դատարանը կարող է օգտագործել և հաշվի առնել տարբեր հանգամանքներ: Այդ հանգամանքների շարքում թերևս ամենակարևորը հանդիսանում են սովորույթները և ավանդույթները: Նմանատիպ դեպքերում, նկատում է Ա. Մալիշկինը, սովորույթների և ավանդույթների իմացությունը անհրաժեշտ է հուղարկավորության ժամանակ կատարվող գործողությունների ծավալը որոշելու համար¹⁸: Ընդ որում, կարծում ենք, որ խոսքը վերաբերում է ոչ միայն կրոնական ավանդույթներին, այլ առհասարակ ազգաբնակչության շրջանում տարածված ցանկացած սովորույթային նորմի: Որպես կողմնորոշիչ հանգամանք կարող է հանդես գալ նաև հանգուցյալի՝ մինչ մահն ունեցած սոցիալական կարգավիճակը: Ակնհայտ է, որ հասարակ քաղաքացու և զինվորականի հուղարկավորության արարողությունները օբյեկտիվորեն տարբերվում են իրենց բովանդակությամբ, համապատասխանաբար՝ նաև անհրաժեշտ ծախսերով:

Այնուամենայնիվ, վերոթվարկյալ ուղենիշները, չնայած շատ կարևոր են, սակայն օրինաչափություն չեն, և դատարանը վճիռ կայացնելիս պետք էլնի կոնկրետ գործի փաստական հանգամանքներից:

17. Օրենսդրությամբ որոշակի շրջանակ սահմանելը ոչ միայն կարող է խնդիրը չլուծել, այլ ընդհակառակը կարող է խճճել հարաբերությունները և բերել կարգավորման փակուղու, ինչպես դա, ըստ էության, եղավ մեր կողմից բերված ներպետական դատական ակտում:

18. Стен Малышкин А.В. Обычай и традиции в судебной практике судов общей юрисдикции // Российский судья. 2013. N 3. С. 7:

ԴԱՎԻԹ ՕՀԱՆՅԱՆ

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ասպիրանտ

ՀՈՒՂԱՐԿԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՈՂՋԱՄՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Սույն հոդվածը նվիրված է դելիկտային պարտավորություններում հուղարկավորության ծախսերի անհրաժեշտության և ողջամտության սահմանների հստակեցմանը: Հոդվածում վերլուծվում է այս ինստիտուտի ներպետական և արտասահմանյան պրակտիկան: Այդ վերլուծության արդյունքում քննարկվում են պրակտիկ թերությունները: Մասնավորապես, հեղինակի կողմից առաջարկվում են որոշակի չափանիշներ, որոնք կարող են օգտակար լինել այս ինստիտուտի կիրառման ժամանակ:

Բանալի բառեր. դելիկտային պարտավորություններ, հուղարկավորության ծախսեր, անորոշ հասկացություններ, անհրաժեշտություն, ողջամտություն:

ДАВИТ ОГАНЯН

Аспирант Образовательного комплекса полиции Республики Армения

О ПРЕДЕЛАХ НЕОБХОДИМОСТИ И РАЗУМНОСТИ ПОХОРОННЫХ РАСХОДОВ

Данная статья посвящена определению пределов необходимости и разумности похоронных расходов в деликтных обязательствах. В статье анализируются отечественная и зарубежная практика данного института. В результате данного анализа обсуждаются практические недостатки. В частности, автор предлагает определенные критерии, которые могут быть полезны при применении этого института.

Ключевые слова: деликтные обязательства, похоронные расходы, неясные понятия, необходимость, разумность.

DAVIT OHANYAN

Postgraduate student of Educational Complex of Police of RA

ABOUT BOUNDARIES OF NECESSITY AND REASONABLENESS OF FUNERAL EXPENSES

This article is devoted to the clarification of necessity and reasonableness of funeral expenses in tort law. The domestic and foreign practice of this institute have been analyzed in the present research. As a result of that analyze, the practic disadvantages are discussed. The author, particularly, offers certain criterias, which can be useful when applying this institute.

Key words: tort law, funeral expenses, vague notions, necessity, reasonableness.